

בארה של תורה

מאת הרב ראובן גולן מח"ס רינונה של תורה ♦ יו"ל ע"י כולל שערים המצויינים שע"י מוסדות דרכי תורה רחובות

כתובת המערכת:

מודיעין עילית

מסילת יוסף 3/10

טל' 08-9744220

דוא"ל לרשימת תפוצה:

rg5740@gmail.com

גליון 119 תמוז תשע"ה

העלון מוקדש לעילוי נשמת יאיר בן יעקוטה עידן ז"ל ע"י בניו

פרשת קרח

חידושו הנפלא של השל"ה הקד' בענין נשיאי העדה

ברחת מהכבוד אך הוא השיג אותך?...

"ויקח קרח" (טז, א)

"חמישים ומאתים נשיאי עדה קריאי מועד אנשי שם" (טז, ב)

בהלכות יסודי התורה (פ"ח ה"א) כתב הרמב"ם "משה רבינו לא האמינו בו ישראל מפני האותות שעשה, אלא כל האותות שעשה משה במדבר לפי הצורך עשאו, לא להביא ראיה על הנבואה. ובמה האמינו בו, במעמד הר סיני, ומנין שמעמד הר סיני לבדו היא הראיה לנבואתו שהיא אמת שאין בו דופי, שנאמר הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם כך יאמינו לעולם, מכלל שקודם דבר זה לא האמינו בו נאמנות שהיא עומדת לעולם, אלא נאמנות שיש אחריה הרהור ומחשבה".

וידועה קושיית המפרשים, שהרי נס פתיחת פי האדמה נצרך כדי להוכיח לישראל את אמיתות נבואת משה, וכדברי משה (פס' כח) "בזאת תדעון כי ה' שלחני לעשות כל המעשים האלה כי לא מלביי, ומוכח שישראל לא האמינו שה' שלחו למשה כי אם על פי האות שנעשה. ולכאורה הרי לדברי הרמב"ם, אמונת ישראל במשה איננה נשענת על אותות ומופתים.

ובשו"ת ציץ אליעזר (חכ"ב סימן ח) תירץ עפ"ד השל"ה הקד' (קרח, תורה אור ה') שהאריך לבאר את החילוק וההבדל בין קרח ודתן ואבירם שנחלקו על ה' ועל משיחו, לבין ר"ן נשיאי העדה. וכתב, "ר"ן הנשיאים, כוונתם ומחולקתם היתה לשם שמים ולא להרע, אלא ששגו בדבר. ולא היה אצלם שום צד כפירה, והאמינו בה' ובמשה עבדו, וידעו נאמנה כי כל מה שעושה משה הוא מפי הגבורה. אלא שחשבו שמינוי אהרן ובניו, היה מחמת שמשה ביקש כן מהקב"ה, ורצון יראיו יעשה. ועל זה התרעמו ורדפו אחר הכבוד, לא אחר הכבוד המדומה, אלא אחר הכבוד אשר חכמים ינחלו והוא הכבוד הרוחני, להיות כבוד השכינה הופף עליו, כי רצו לעבוד בסוד ה'".

אולם, אף שהיו אנשים גדולים, וכוונתם היתה לזכות במעלות נשגבות, חטאו בזה שהתחברו למחלוקתו של קרח ונשתתפו עמו [אף שכוונתו וכוונתם לא היו דומות, ולכך לא נאמר 'ויקחו' אלא 'ויקח קרח'], ומן הראוי היה, שיהיו לבדם ולא יתחברו לרשעים, ועל כן 'בהדי הוצא לקי כרבא', ונקראו אף המה רשעים.

[והוסיף השל"ה, שהנה בתחילת הפרשה נאמר (פס' ב) 'ויקומו לפני משה', ותרגם יונתן 'וקמו בחוצפא'. וביאר שתרגום זה מתייחס רק לקרח ודתן ואבירם, שהקימו עצמם נגד משה בעזות ובחוצפה רבה. אמנם לגבי ר"ן נשיאי העדה, שכוונתם היתה לטובה, יתפרש 'ויקומו', כתלמיד העומד לפני רבו בקימה ובהידור].

ועל פי זה תירץ הציץ אליעזר, שמשה נצרך להביא להם אות ומופת רק כדי להעמידם על טעותם שכל מינויי השררה לא נעשו בבקשתו מלפני השי"ת, אלא שזהו רצון הבורא. אבל ודאי שהאמינו בעצם נבואתו של משה רבינו שלא על פי שום אות.

יש להתבונן בהנהגתו של קרח, שהרי הדבר ברור שדור המדבר, ובפרט קרח שהיה מגדולי הדור [ובוהר הקד' מובא שהיה גדול במעלתו יותר מאהרן. והרמב"ן כתב שאהרן הודה בכך] ידעו את כל התורה כולה, ההלכות הדינים המדרשים והאגדות, ובודאי שידע את דברי חז"ל במסכת עירובין (יג, ב) "כל המחזר על הגדולה גדולה בורחת ממנו, וכל הבורח מן הגדולה גדולה מחזרת אחריו", או כמאמר החכם "כל הרודף אחר הכבוד הכבוד בורח ממנו", ואם כן במו ידיו הבריח את הכבוד והגדולה ממנו והלאה על ידי שרדף אחריהן, ומה סבר ומה חשב בעשותו כן בשעה שלא תצא לו כל תועלת מכך.

וצריך לומר, שקורח טען שאכן הרודף אחר הכבוד הכבוד נס ובורח ממנו, אך הוא אינו מבקש כלל כבוד וגדולה לעצמו, וכל קובלנותיו כנגד משה ואהרן הם למען הכלל, שיזכו כולם להתקרב לה' ולעבודו, כי כל העדה קדושים.

ומה שחזיק בעיניו את טענתו, היא העובדה שראה שזרעו יזכו לגדולה, ואם כן הכבוד לא יברח ממנו אלא אדרבה ירדוף אחריו וידבק בו, וזו הוכחה שאינו מבקש כבוד אלא צדק ואמת, שכן אם היה מבקש כבוד היה הכבוד בורח ממנו ומזרעו.

ונראה שביאור זה עומד ביסוד דברי רש"י (פס' ז') בשם המדרש "וקרח שפקח היה מה ראה לשטות זה?", כלומר שהוקשה לרש"י שקרח היה פיקח וחכם וידע שאם ירדוף אחר הכבוד לא ישיגנו, ואם כן מה ראה לשטות זו לחלוק על משה אף שבודאי לא יצליח במעשיו.

ועל כך תירץ "עיניו הטעתו, ראה שלשלת גדולה יוצאה ממנו, שמואל ששקול כנגד משה ואהרן. אמר בשבילו אני נמלט, וכד' משמרות עומדות לבני בניו כולם מתנבאים ברוח הקודש, שנאמר (ד"ה א' כה, ה) כל אלה בנים להימן, אמר אפשר כל הגדולה הזאת עתידה לעמוד ממני ואני אדום, לכך נשתתף לבוא לאותה חזקה, ששמע מפי משה שכולם אובדים ואחד נמלט. אשר יבחר ה' הוא הקדוש, טעה ותלה בעצמו, ולא ראה יפה, לפי שבניו עשו תשובה, ומשה היה רואה".

ומה שכתב רש"י "אפשר כל הגדולה הזאת עתידה לעמוד ממני" היינו כנ"ל, שטעה וסבר שכיון שהגדולה תידבק בו על כרחך שמניעיו טהורים ואינו רודף כבוד.

ברם, סופו הוכיח על תחילתו שנענש ונבלע בקרקע ולא זכה לגדולה, והכבוד ברח ממנו, מפני שעיקר מגמתו אכן היתה לשם גדולה וכבוד. ומה שזכו זרעו לגדולה היינו משום שעשו בניו תשובה.

ב. ויש בנותן טעם להביא את דברי ה'שפת אמת' (לך לך תרל"ז) שהקשה, שכיון שאותו אדם בורח מן הכבוד תמיד ואינו חפץ בו אם כן לשם מה הכבוד רודף אחריו.

ותירץ, שהכבוד הוא לבושו של הקב"ה, שהוא מלך הכבוד, ולכן אדם שבורח מן הכבוד ביודעו שהכבוד ראוי להשי"ת ולא לבשר ודם, הכבוד רודף אחריו עוד ועוד, כי ככל שיברח האדם ממנו יתרבה יותר כבוד שמים.

יחיא בן כדיה בוני ז"ל
שלמה סליימן בן זהב בסל ז"ל
יהודה בן שמעה חממי ז"ל

ר' אברהם בן רחל אריאל ז"ל
כדיה בת יוסף אברהמס ע"ה
קינן בן לאוזה קעטבי ז"ל

לעינן ר' בנימין בן סלחה ז"ל ♦ סרה בת רחמה ע"ה
ר' שלמה בן טאוס ז"ל ♦ נאוה בת תאניה ע"ה
אהרן בן יחיא ז"ל ♦ רחל בת סאלחה ע"ה
צביה בת סרה ע"ה

אשה בונה, אשה הורסת...

"ותפתח הארץ את פיה ותבלע אתם ואת בתיהם ואת כל האדם אשר לקרח ואת כל הרכוש" (טז, לב)

לפי פשוטו "בתיהם" היינו האהלים שלהם, שכן במדבר היו גרים ישראל באהלים נכמו שנאמר (במדבר כד, ה) "מה טובו אוהליך יעקב", ופירש רש"י שבלעם ראה שפתחי האהלים של ישראל אינם מכוונים זה מול זה משום צניעות].

אלא שבפרשת עקב (דברים יא, ו) נאמר לגבי קרח ועדתו "אשר פצתה הארץ את פיה ותבלעם ואת בתיהם ואת אהליהם". ושם בודאי אי אפשר לפרש ש"בתיהם" היינו האהלים. ולפי זה מוכח שגם ב"בתיהם" שנאמר בפרשתנו אין הכוונה לאהלים שלהם.

ולכך פירש הגאון רבי פנחס הורוויץ בעל ה'פנים יפות' (כאן), ש"בתיהם" היינו נשותיהם, כמו שאמרו "ביתו זו אשתו". וכדברי רבי יוסי (מס' שבת קיח, ב) "מימי לא קראתי לאשתי אשתי אלא ביתי", ופירש"י שהיא עיקרו של הבית.

ואמנם, האבן עזרא פירש ש"בתיהם" הוא שם כולל לנשיהם ובניהם וטפם.

אך ברמב"ן מבואר שלא כדבריו, שכן כתב שבקרח לא הזכיר הכתוב "טף", כי לא היו לו בנים ובנות קטנים, ובניו הגדולים הרי לא מתו, שכן היו צדיקים וזכותם עמדה להם שעשו תשובה.

ובהכרח שהרמב"ן יפרש ש"בתיהם" היינו נשיהם וכמו שפירש ה'פנים יפות'.

ב. ויש לדקדק מדוע לא כתבה התורה במפורש "נשיהם". ובשלמא לדעת האבן עזרא הרי זה שם כולל גם לבניהם וטפם, אך לרמב"ן ול'פנים יפות' שהכוונה לנשים בלבד, מדוע לא הזכיר זאת הכתוב (וכמו שהזכיר כמה פסוקים לפני כן (פס' כז) "ונשיהם ובניהם וטפם").

ונראה, שבדקדוק לשון זה השמיענו הכתוב שהמחלוקת הנוראה ובעקבותיה העונש המר שהיה מנת חלקם של קרח ועדתו נסתובב ונגרם להם על ידי נשותיהם, ובפרט ובעיקר על ידי אשתו של קרח שהיתה השרש והמקור לפלגנותו של קרח, וכדברי הגמ' במס' סנהדרין (ק', א) "אמרה לו אשתו של קרח, ראה מה משה עושה. הוא עצמו מלך, את אחיו הוא מינה לכהן גדול, ואת בני אחיו מינה לסגני כהונה.

ועוד דבר עשה לכם, שגזז את כל שערכם [כפי שנאמר בפרשת בהעלותך "והעבירו תער על כל בשרם"], ומשחק בכם כאילו הייתם שוטים, ואתם חשובים עליו כגלגל, נותן הוא עיניו בשערכם, שלא יהיה בכם בעל צורה כמותו.

אמר לה קרח, והרי גם משה עצמו גילח את כל שערו. אמרה לו, כיון שכל מה שאתם עושים, לגדולתו וכבודו אתם עושים, שאתם מקיימים אפילו דברים שמשמים אתכם כשוטים, אמר אגוזו גם אני עמהם עכשיו, כדי להפיס דעתם.

ועוד, שאמר לכם משה לעשות פתיל תכלת על כנפי בגדיכם, ואם התכלת היא מצוה מדוע אינו מצווה לעשות את כל הבגד תכלת? הוצא אתה בגדי תכלת וכסה בהם את כל בני בית מדרשך!

ומסיימת הגמ' "חכמות נשים בנתה ביתה"- זו אשתו של און בן פלת, שהצילה בחכמתה את ביתה. "ואיולת בידה תהרסנה"- זו אשתו של קרח, שהרסה את ביתה באיוולתה".

ונמצא שאשת קרח היא שהציתה בלב בעלה את אשת המחלוקת ובעקבותיו נגררו כל עדתו. ועל פי זה יתפרש שלכך אמר הכתוב "בתיהם" ולא "נשותיהם", ללמדך מה רב כוחה של האשה אשר היא עיקרו של בית, ובכוחה לסוכך ולהגן על בעלה, ומאידך יכולה למוטט ולהביאו עדי שאלו.

הגולם קם על יוצרו...

"ואת כל הרכוש" (שם)

בחומש דברים (יא, ו) הזכיר משה רבינו בדבריו את מעשה קרח, ואמר "אשר פצתה הארץ את פיה ותבלעם ואת בתיהם ואת אהליהם ואת כל היקום אשר ברגליהם". ודרשו על כך חז"ל במסכת סנהדרין (שם) "מהו היקום אשר ברגליהם, אמר רבי אלעזר, זה ממונו של אדם שמעמידו על רגליו".

והקשה הכלי יקר (שם), וכי מי שאין לו ממון הוא חיגר ברגליו, ומדוע אמרו שהממון הוא שמעמיד את האדם על רגליו.

וביאר באופן נפלא, כי באמת היה ראוי שהממון יהא תחת רגלי בעליו, וישלט בו האדם לעשות בו כרצונו, ולא ירדוף אחריו כמופה בסנוורים. אך חלף זאת הכסף קם על יוצרו, ושולט באדם עד לבלי דעת, וגורם לאדם לדבוק ולחפוץ בו עוד ועוד [יש לו מנה רוצה מאתיים], ולעבור על דעת קונו.

ולכן נאמר "ואת כל היקום אשר ברגליהם", שהוא מלשון "וכאשר יקום איש על רעהו ורצחו נפש" (דברים כב, כו), ללמדך שהכסף גורם לבעליו סכנות רבות, והוא אשר המית את קרח שבטח בעושרו ונפל, ועל כן נקרא ממונו בשם "היקום", שקם עליו והפילו לשאול תחתית.

היכן פתח הגהינם?

"וירדו הם וכל אשר להם חיים שאולה" (טז, לג)

הנה דרשו חז"ל במסכת עירובין (יט, א) בענין הגהינם "אמר רבי ירמיה בן אלעזר, שלשה פתחים יש לגיהנום, אחד במדבר ואחד בים ואחד בירושלים. במדבר דכתיב "וירדו הם וכל אשר להם חיים שאולה". בים דכתיב (יונה ב, ג) "מבטן שאול שָׁנְעָתִי שמעת קולי". בירושלים דכתיב (ישעיהו לא, ט) "נאום ה' אשר אור לו בציון ותנור לו בירושלים", ותנא דבי רבי ישמעאל, אשר אור לו בציון זו גיהנום, ותנור לו בירושלים זו פתחה של גיהנום".

והקשה הגאון מליסא רבי יעקב לורברבוים זצ"ל בספרו נחלת יעקב, מה רצו חז"ל להשמיענו בדברים אלו, ומאי נפקא מינה במנין פתחי הגיהנום, ובמיקומם בעולם.

וביאר, שחז"ל רמזו בעומק דבריהם במאמר זה לג' סיבות שמביאות את האדם לרשת גהינם, והם בבחינת הפתח והמבוא לגהינם:

א. "מדבר", היינו מה שנעשה במדבר במחלוקתו של קרח, ובוה נרמז העוון המר של המחלוקת שהוא סיבה לגיהנום.

ב. "ים", היינו מי שיכול להוכיח את חבריו על מעשיו ואינו מוכיחו, כי בזה חטא יונה שלא רצה להוכיח את אנשי נינוה, ולכך נענש בטביעה בים.

ג. "ירושלים", היינו העוונות שנעשו בירושלים לפני החורבן, כמו שכתוב (ישעיהו ג, ה) "ירהבו הנער בוקן", וכן שאר העבירות שהוכרו שם בדברי הנביא.

[ויש לציין לדברי האברבנאל בספר ישועות משיחו (ח"א), ששלושת פתחי הגהינם הם כנגד שלושת האומות המרכזיות בעולם.

וזו לשונו, "פתח הגהינם שבמדבר ירמוז על אומות הישמעאלים בני ערב שהם אדוני המדבריות ושוכנים בהם. והים הוא רמז לאומות אדום כי הם יותר מכל שאר אומות יורדי הים באניות. והפתח בירושלים הוא כנגד פושעי ישראל, להגיד שאלו ואלו נשרפין בבית הדשן".]

מעתה מגוון אפשרויות להאזנה לאוצרות 'בארה של תורה', שיחות ושיעורי הרב ראובן גולן על פרשת השבוע השקפה ומוסר. בעמדות 'קול הלשון' בכל רחבי הארץ, או בטל' 03-6171001 [הקט 1-1-2-48-1-1]. וכן לתושבי חר"ל באתר 'קול הלשון'.

לתגובות הארות והערות על הנכתב בעלון, או הצטרפות לרשימת התפוצה שלחו תודעה ל- rg5740@gmail.com

לע"נ מרים בת צפורה שלום ע"ה ♦ עמישידי בן פלטיאל ורוזלה זרוק ז"ל ♦ יהודה בן אברהם שרעבי ז"ל ♦ רחל בת שרה אליצור ע"ה

מרים בת סעדיה ע"ה אהרוני
עמוס בן רחל גיילי ז"ל
באטה בת הילדה ע"ה ע"י רוזין

מזל בת שרה לוי ע"ה
ברק בן רחל עברי ז"ל
רחמים בן פרחא ז"ל ע"י רויצט

סלמון בן יונה משמור ז"ל
לאה בת סלמה ע"ה
אסתר אושרת בת תלעת כהן ע"ה